

Jan Mertka – powstaniec wielkopolski

Jan Mertka – urodził się 27.07.1899r. w Przygodzicach koło Ostrowa Wielkopolskiego jako syn Józefa i Magdaleny z domu Kasprzak. Pochodził z rodziny chłopskiej. Był najmłodszym z jedenaściorga rodzeństwa, które rodzice starali się wychowywać w duch patriotycznym. W latach 1906 – 1913 uczęszczał do szkoły powszechnej w Przygodzicach. Po ukończeniu szkoły podstawowej pracował jako robotnik kolejowy w Ostrowie Wielkopolskim. W 1915 roku wyjechał do Westfalii gdzie pracował w piekarni oraz w fabryce Bochum i Wietmaru zdobywając zawód monter - elektryka. Będąc w Niemczech aktywnie angażował się w prace polskich towarzystw młodzieżowych. Podczas I wojny światowej został wcielony do armii pruskiej. Jesienią 1918 roku wrócił w swoje rodzinne strony. W listopadzie wstąpił do I Pułku Piechoty Polskiej w Ostrowie Wielkopolskim po jego rozwiązaniu przez Naczelną Radę Ludową przedostał się przez granicę do niedalekiego Szczypiorna gdzie wstąpił do stacjonującego tam I Batalionu Pogranicznego Poznańskiego, którym dowodził podporucznik Władysław Wawrzyniak. 13 grudnia 1918 roku w Kaliszu wraz z innymi żołnierzami złożył przysięgę, a

następnie po odbyciu niezbędnego przeszkolenia, został skierowany na wyznaczony posterunek. 27 grudnia, w dniu wybuchu Powstania Wielkopolskiego, Jan Mertka odbywał służbę patrolową w Szczypiornie. Poległ podczas potyczki, jaka około godziny 11.30 wywiązała się z niemiecką strażą graniczną w rejonie Boczkowa. W odpowiedzi polscy żołnierze zajęli tę wioskę, która tym samym stała się pierwszą w całości wyzwoloną miejscowością w Poznńskim.

Jan Mertka pochowany został 31 grudnia 1918r. na starym ostrowskim cmentarzu przy ulicy Wrocławskiej. Jego pogrzeb stał się wielką manifestacją patriotyczną. Tego samego dnia miasto zostało wyzwolone. Dziesięć lat później, dnia 30 czerwca 1929 roku prochy Jana Mertki zostały przeniesione na cmentarz przy ulicy Limanowskiego, do kwatery zasłużonych bojowników poległych podczas powstania Wielkopolskiego.

STULECIE WYBUCHU POWSTANIA WIELKOPOLSKIEGO

Jan Mertka - pierwszy poległy uczestnik Powstania Wielkopolskiego.

TŁUMACZENIE

*Porucznik i komendant wojska polskiego w Ostrowie, poinformował, że żołnierz Johan (Jan) Mertka, 19 lat, wyznania katolickiego, zamieszkały w Przygodzicach, urodzony w Przygodzicach, stanu wolnego, syn dożywca Józefa Mertka i jego małżonki Magdaleny z domu Kasprzak w Szczypiornie dnia 27 grudnia 1918 zmarł.

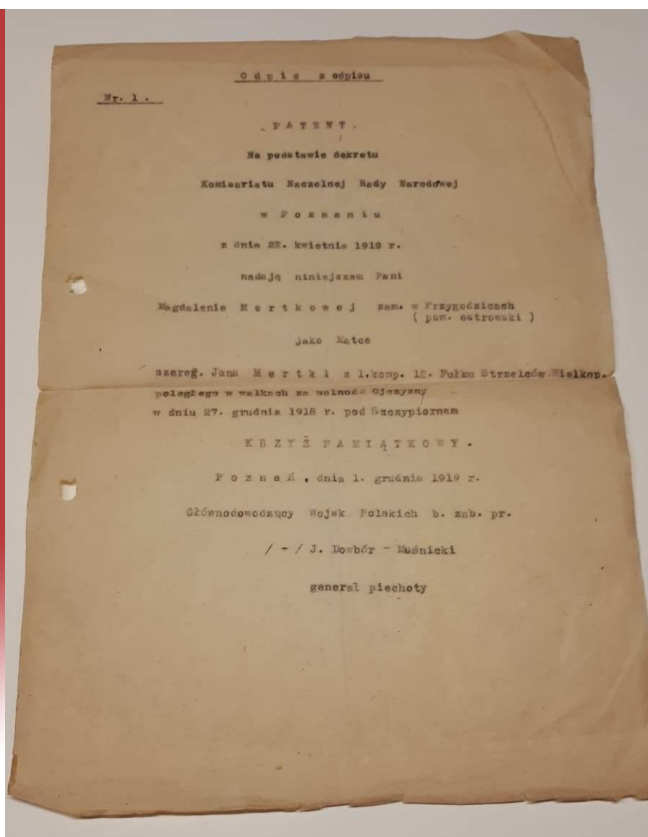
AKT ZGONU JANA MERTKI

Pr. 1.
Przygodzice, dnia 27 grudnia 1918 r.

Bei dem unterzeichneten Standesbeamten erschien heute, der Verfalldeklarant - nach -
- das -
- das Leichnam ist konsumiert bei jeder, ohne irgend ein Obsequium fest mit -
- und zeigte an, daß der Leichnam (Jana) Mertka,
19 Jahre alt, katholischer Religion, wohnte in Przygodzice, geboren zu Przygodzice, bei

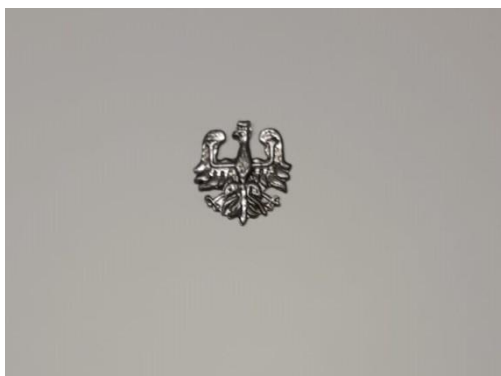
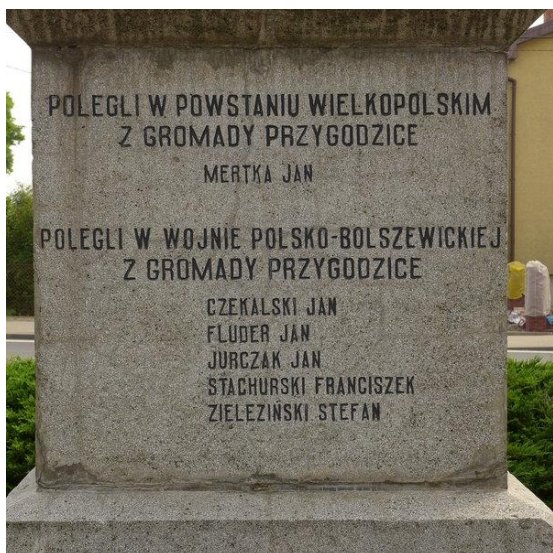
Bei der Beerdigung des Verfalldeklarant Mertka ist keine Leiche abgeben, gebührenhaft beigesetzt,
zu Begrabnis
am Friedhofszwanghof in Przygodzice,
bei jeder laufend neunhundert -
-
verlesen ist.

Beigelesen, genehmigt und (Abgeschlossen) bei dem unterzeichneten
Der Standesbeamte.
Ciozga

Dowództwo Główne Polskich Sił Zbrojnych byłego zaboru pruskiego uznało Mertkę za ofiarę powstania, umieszczając go na oficjalnej liście strat, a generał Józef Dowbór – Muśnicki nadał matce Mertki patentem nr 1 Krzyż Pamiątkowy, jako matce pierwszego poległego żołnierza armii wielkopolskiej. Pośmiertnie otrzymał odznaczenia: Krzyż Walecznych, Wielkopolski Krzyż Powstańczy.

W 1937r. na koszarach w Szczypiornie były głównodowodzący armii powstańczej generał Stanisław Taczak odsłonił tablicę ku jego czci. Została ona zniszczona w czasie okupacji hitlerowskiej. Jan Mertka jest obecnie patronem ulic w Ostrowie Wielkopolskim, Przygodzicach i Nowych Skalmierzycach . W Boczku znajduje się jego pomnik, a postać pierwszej ofiary powstania przypomina także tablica w Przygodzicach.

Orzeł Powstania Wielkopolskiego

Jan Mertka był bratem mojej praprababci

Opracował Cyryl Klawczyński